

Pensionsmyndighetens bidrag till att utveckla det brottsförebyggande arbetet

Svar på regeringsuppdrag

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Pensionsmyndighetens bidrag till att utveckla det brottsförebyggande arbetet.....	1
Sammanfattning	4
1. Inledning	6
1.1 Uppdraget	7
1.2 Andra regeringsuppdrag inom området felaktiga utbetalningar och bidragsbrott	8
2. Definition av eller förtydligande av det brottsförebyggande ansvaret	10
3. Brottsförebyggande åtgärder	11
3.1 Myndighetens arbete inom området felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.....	11
3.2 Pensionsmyndighetens pågående åtgärder	12
3.2.1 Kontroller.....	12
3.2.2 Samverkan	15
3.2.3 Informationssäkerhet.....	17
3.3 Pensionsmyndighetens planerade åtgärder	18
3.3.1 Rätt från början	18
3.3.2 IT-utveckling.....	19
3.3.3 Lägesbild över felaktiga utbetalningar.....	19
3.3.4 Samverkan mot ekonomiskt våld	20
3.3.5 Artificiell Intelligens, AI – ett verktyg för framtiden	20
3.3.6 Öka medvetandegraden om risker	21
3.3.7 Rådet för samordning mot oegentligheter	21
3.4 Pensionsmyndighetens förslag på ytterligare åtgärder.....	21
3.4.1 Förebyggande kommunikation	22
3.4.2 Ytterligare förstärkning av kontrollverksamheten.....	22
4. Översyn av regelverk	23
4.1 Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen	23
4.2 Översyn av grundskyddet.....	24
4.3 Ändringar i socialförsäkringsbalken.....	24
4.4 Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	25
4.5 Ett register för alla bostadsrätter	26
5. Hinder i det brottsförebyggande arbetet	27
5.1 Sekretessen mellan myndigheter	27
5.2 Avsaknad av enhetlig registerlagstiftning	27
5.3 Begränsad underrättelseskyldighet	28
5.4 Ytterligare hinder som identifierats på MUR-listan.....	29
5.4.1 Avsaknad av helhetsperspektiv gällande identitet och biometri.....	29
5.4.2 Behov av uppgifter från andra aktörer	29
5.4.3 Avsaknad av uppgifter om bosatta och avlidna i andra länder	30
Referenser	31

Julia Ejbyfeldt

Katarina Eriksson

Datum: 2025-08-29

Dokumentbeteckning: PID290616

Version: 1.0

Diariennr: VER 2024-486

Sammanfattning

Denna rapport är en redovisning av Pensionsmyndighetens uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet. Rapporten omfattar pågående och planerade brottsförebyggande åtgärder, förslag, en bedömning om myndighetens brottsförebyggande ansvar och en redovisning av hinder för att vidta brottsförebyggande åtgärder och önskvärda förändringar.

Uppdragets syfte är att utveckla det brottsförebyggande arbetet i staten. Pensionsmyndighetens kärnuppdrag är att betala ut rätt pension till rätt person i rätt tid. Bidragsbrott och bedrägerier har blivit vanligare. Att arbeta aktivt för att förebygga och motverka välfärdsbrott är därför centralt för myndigheten. Det är viktigt för att värna välfärdssystemens legitimitet.

Pensionsmyndigheten har vidtagit en rad åtgärder för att förebygga brott kopplade till de förmåner myndigheten ansvarar för. Åtgärderna omfattar bland annat förstärkta kontroll- och säkerhetsrutiner, informationsinsatser samt satsningar på IT- och systemutveckling. Myndighetens har under senare tid stärkt förmågan att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. Fler kontrollutredningar än tidigare genomförs. Stoppade framtida utbetalningar och återkrav har ökat. En ökad automatisering gör att det blir mer rätt från början samt försvårar för den enskilde att avsiktligt lämna felaktiga uppgifter eller underlåta att lämna information.

Pensionsmyndigheten utvecklar aktivt samarbetet med externa aktörer som Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten och Skatteverket, vilket ökar kunskapen om strategiska kontrollmetoder och genererar fler kontrollimpulser. Pensionsmyndigheten arbetar även med att ta fram en lägesbild över myndighetens allvarligaste risker för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Pensionsmyndigheten identifierar löpande ytterligare effektiva åtgärder för att förebygga brott. För att stärka Pensionsmyndighetens strategiska, analytiska och juridiska förmåga att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott har arbetet omorganiserats till fler avdelningar och fördjupats.

Rapporten lyfter förändringar i regelverk som är centrala för ett mer effektivt brottsförebyggande arbete. Det behövs ökade möjligheter att dela information mellan myndigheter. Därför anser Pensionsmyndigheten att det behövs en genomgripande reform och att det är angeläget att tillsätta en utredning för att se över frågan om omvänd sekretess mellan myndigheter. För att möjliggöra uppgiftsutbyte är det även nödvändigt att myndigheters registerförfattningar utformas på ett likartat sätt. Det behövs bredare och likalydande ändamålsbestämmelser för myndigheterna, som bättre svarar mot kommande behov på kort och lång sikt. Pensionsmyndigheten ser också ett behov av

uppgiftsskyldighet från andra än myndigheter, exempelvis vårdgivare och hyresvärdar.

Det finns även ett starkt behov av att förstärka infrastrukturen och förutsättningarna för en sammanhållen identitetsförvaltning och en stärkt folkbokföringskontroll för att undvika att ersättningar betalas ut felaktigt. När en förmånstagare som är folkbokförd i Sverige avlider i utlandet utan att svenska myndigheter får kännedom om det, blir konsekvensen ofta stora felaktiga utbetalningar. Pensionsmyndigheten menar därför att skyldigheten för svenska utlandsmyndigheter att lämna information till Skatteverket när svenska medborgare avlidit i utlandet bör förtydligas.

I rapporten lämnas i enlighet med uppdraget förslag på ytterliga åtgärder som inte kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar tillsammans med kostnadsberäkningar och en analys av kostnadseffektivitet. De ytterligare åtgärder som föreslås utöver de redan finansierade är förebyggande kommunikation och en ytterligare förstärkning av kontrollverksamheten.

1. Inledning

Stor uppmärksamhet har riktats mot förekomsten av felaktiga utbetalningar och att dessa är en utmaning för hela välfärdssystemet. Ekonomistyrningsverket (ESV) bedömer att den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen uppgår till ca 15 miljarder kronor.¹ På senare tid har pengar från välfärdssystemen kommit att bli en allt viktigare finansieringskälla för den grova organiserade brottsligheten. Välfärdsbrottsligheten riskerar att inte bara finansiera kriminalitet utan också undergräva tilliten till de samlade välfärdssystemen, däribland pensionssystemet och andra stöd till äldre.

Under 2025 betalar Pensionsmyndigheten ut närmare 500 miljarder kronor i pensioner och förmåner till 2,3 miljoner pensionärer. Majoriteten av myndighetens förmåner utbetalas livsvarigt vilket innebär att felaktiga utbetalningar riskerar att ackumuleras till stora belopp. Pensionsmyndigheten har i uppdrag att betala ut den allmänna pensionen, informera om pensionssystemet både generellt och individuellt samt säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott.² Myndigheten deltar även i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten.³ Ett intensivt arbete pågår för att rätt pengar ska gå till rätt personer i rätt tid för att värna välfärdssystemens legitimitet. Pensionsmyndigheten har en viktig roll att spela. Arbetet är prioriterat och sker på bred front i myndigheten. De senaste åren har kontrollverksamheten utökats genom resurstillskott från regeringen.

¹ *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen* ESV 2023:22, sid 20.

² 2 § p 6 förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.

³ 2 § p 7 förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.

1.1 Uppdraget

Regeringen gav den 12 december 2024 Pensionsmyndigheten i uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet.⁴ Myndigheten ska, utifrån sina nuvarande uppgifter och förutsättningar, analysera vilka åtgärder som myndigheten kan bidra med i det brottsförebyggande arbetet.

Redovisningen ska innehålla en redogörelse av vilka åtgärder myndigheten kan bidra med i det brottsförebyggande arbetet.

Det omfattar en beskrivning av:

- Pågående åtgärder och åtgärder som myndigheten planerar att vidta inom befintliga ekonomiska ramar. Om myndigheten lämnar ytterligare förslag på nya åtgärder ska även dessa som utgångspunkt genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. För förslag som inte kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar ska myndigheten redovisa kostnadsberäkningar inklusive en analys över förslagets kostnadseffektivitet.
- Myndigheten ska även bedöma om det finns behov av att definiera eller förtydliga myndighetens brottsförebyggande ansvar och hur det skulle kunna göras.
- Myndigheten ska även redovisa eventuella hinder i författningar för att vidta brottsförebyggande åtgärder och vid behov föreslå författningsändringar. I det fall författningsändringar föreslås ska myndigheten redovisa konsekvenserna i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

⁴ Regeringsbeslut Ju2024/02612

1.2 Andra regeringsuppdrag inom området felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Pensionsmyndighetens regleringsbrev innehåller uppdrag för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom välfärdssystemen:

- Myndigheten ska bidra till det av riksdagen beslutade målet att omfattningen av felaktiga utbetalningar från de ersättningar som Pensionsmyndigheten hanterar och den brottslighet som riktas mot dessa ersättningar ska minska.
- ”Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans”, där myndigheten ska vidta åtgärder mot att enskilda blir återbetalningsskyldiga. Myndigheten ska, med bibehållen kvalitet i besluten om återkrav, stärka förmågan att återkräva felaktiga utbetalningar och öka återbetalningen av felaktigt utbetalade ersättningar.⁵ Pensionsmyndigheten har redovisat en handlingsplan för uppdraget och följer vid ett antal tillfällen upp handlingsplanen och redovisar utvecklingen av resultaten i handläggningen av återkrav och återbetalning.⁶

Myndigheten har därutöver fått ett antal särskilda regeringsuppdrag på området felaktiga utbetalningar:

- Att stärka kontrollen av äldreförsörjningsstöd och andra bosättningsbaserade förmåner.⁷
- Att säkerställa att information från folkbokföringen och information om samordningsnummer används ändamålsenligt.⁸
- Att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar.⁹ Arbetet sker i dialog med ett flertal andra myndigheter och leds av ESV.
- Att tillsammans med Försäkringskassan stärka samverkan och kontroll av utländska inkomster för att motverka felaktiga utbetalningar och öka återbetalning.¹⁰
- Att tillsammans med Försäkringskassan planera för administrativa sanktioner i socialförsäkringen.¹¹

⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Pensionsmyndigheten.

⁶ Rapporten *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans – Handlingsplan*, 2025-02-21 (VER 2025-68).

⁷ Uppdrag till Pensionsmyndigheten att stärka kontroller av äldreförsörjningsstöd och andra bosättningsbaserade förmåner (S2024/02242).

⁸ Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföringen och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi20224/02213).

⁹ Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföringen och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi20224/02213).

¹⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Försäkringskassan.

¹¹ Uppdrag att förbereda införandet av administrativa sanktioner i socialförsäkringen (S2025/00457, S2025/00464, S2025/01368).

- Att samordna utvecklingen av en effektiv informationsdelning i arbetet mot brott. Arbetet sker i dialog med ett antal andra myndigheter och leds av Skatteverket.¹²
- Att kraftsamla mot organiserad brottslighet i välfärden. Uppdraget har getts till åtta myndigheter och leds av Försäkringskassan.¹³

¹² Uppdrag att samordna utvecklingen av effektiv informationsdelning i arbetet mot brott (Fi2025/01460)

¹³ Uppdrag att kraftsamla mot organiserad brottslighet i välfärden (S2025/01085)

2. Definition av eller förtydligande av det brottsförebyggande ansvaret

Enligt uppdraget ska myndigheten bedöma om det finns behov av att definiera eller förtydliga myndighetens brottsförebyggande ansvar och hur det skulle kunna göras.

Av 2 § 6 och 7 p. förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten framgår att myndigheten ska säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott, samt delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten. Enligt 6 § ska myndigheten samverka med berörda myndigheter, kommuner och andra berörda parter för att bedriva en effektiv och rättssäker verksamhet. Myndigheten ska även samverka med Utbetalningsmyndigheten (UBM) i syfte att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Pensionsmyndigheten anser att instruktionen ger ett bra stöd för det brottsförebyggande arbetet kopplat till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott och ser därför i nuläget inget behov av att definiera eller förtydliga det brottsförebyggande ansvaret ytterligare. Pensionsmyndigheten ser däremot stort behov av ytterligare lagstiftning till stöd för att på allvar kunna förebygga och motverka brott innan de sker. Pensionsmyndigheten skulle med mandat att digitalt utbyta information med andra myndigheter i systematisk omfattning kunna förebygga en väsentligt större mängd felaktiga utbetalningar och större belopp (avsnitt 4 och 5).

3. Brottsförebyggande åtgärder

Pensionsmyndigheten arbetar löpande med att förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. För att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet behöver åtgärder vidtas i ett tidigt skede, bland annat genom att underlätta för pensionssparare och pensionärer att göra rätt från början samt via noggranna kontroller inför, under och efter förmånsbeslut. Myndigheten samverkar med andra myndigheter och aktörer för att utbyta information och säkerställa korrekta uppgifter. Pensionsmyndigheten utvärderar löpande risker och åtgärder samt bedriver omvärldsbevakning för att upptäcka, minimera och förhindra brottslighet. Informationssäkerhet är också en viktig beståndsdel i det brottsförebyggande arbetet för att skydda myndigheten från intrång.

En stor del av alla åtgärder som myndigheten vidtar har bäring på myndighetens förmåga att fatta korrekta beslut och betala ut rätt pengar i rätt tid samt förebygga bidragsbrott. Utifrån resultaten från olika studier och egna riktade kontroller erhåller myndigheten en ökad förståelse för utmaningarna med felaktiga utbetalningar och bygger därigenom sin förmåga att förhindra brott mot välfärdssystemen.

Myndigheten kommer att fortsätta en förflyttning mot ett riskbaserat och datadrivet arbetssätt där myndigheten som helhet jobbar mer effektivt, förebyggande och träffsäkert med att motverka felaktiga utbetalningar.

3.1 Myndighetens arbete inom området felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Pensionsmyndigheten utvecklar ständigt förmågan att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. De senaste åren har kontrollverksamheten utökats genom resurstillskott vilket ger större möjligheter att säkerställa rätt ersättning till rätt person. Myndigheten har under år 2024 krävt tillbaka 227 miljoner kronor och förhindrat att 612 miljoner kronor har betalats ut felaktigt, totalt innebar detta besparingar på cirka 840 miljoner kronor. Det är en ökning för fjärde året i rad och med totalt 28 procent sedan 2023.

Under 2025 fortsätter Pensionsmyndigheten att utveckla de interna arbetsmetoderna för att förebygga och motverka välfärdsbrott, exempelvis genom stärkt samverkan, nya arbetssätt, utvecklandet av riskbaserade kontroller och ökad grad av automatisering. Under 2025 har Pensionsmyndigheten omorganiserat kontrollarbetet med ett breddat och fördjupat ansvar för frågorna till fler delar av organisationen.

Myndigheten kommer även kartlägga en process för utveckling av återkravshanteringen i syfte att effektivisera handläggningen och minska ärendebalanserna.

Pensionsmyndigheten genomför flera åtgärder för att underlätta för pensionärer och pensionssparare att göra rätt. På så sätt ska rätt ersättning betalas ut från början.¹⁴ Fokus har varit på IT-utveckling, informationsinsatser, utveckling av webbtjänster och analyser för fortsatta åtgärder

3.2 Pensionsmyndighetens pågående åtgärder

3.2.1 Kontroller

Pensionsmyndigheten inhämtar och verifierar uppgifter automatiskt avseende exempelvis försäkringstillhörighet, civilstånd och folkbokföringsadress i samband med prövningen av ansökan om förmåner och därefter löpande under utbetalningstiden.

För att upptäcka och hantera fel som kan uppstå under utbetalningstiden genomför myndigheten även efterkontroller. Kontrollerna kan vara slumpmässiga eller riktade. Myndigheten genomför dessutom kontrollutredningar som initieras utifrån interna och externa impulser.¹⁵ Genom kontrollinsatser ökar myndigheten kunskapen om risker kopplat till felaktiga utbetalningar vilket leder till att eventuella brister i handläggningen åtgärdas och att felaktiga utbetalningar minskar.

Myndigheten har en tydlig målsättning att utveckla det riskbaserade arbetet ytterligare och framöver genomföra ett större antal riskbaserade riktade kontroller vilket bedöms vara ett effektivt sätt att stärka kontrollverksamheten och minska risken för felaktiga utbetalningar. Riktade kontroller kommer att ske löpande utifrån samtliga parametrar som bedöms vara risker för felaktiga utbetalningar.

Kontrollverksamheten kommer att utveckla en modell för systematisk återkoppling till förmånshandläggningen utifrån resultatet av de kontroller som har genomförts. Modellen ska belysa vilka åtgärder som behöver vidtas för att förebygga felaktiga utbetalningar.

3.2.1.1 Riktade kontroller

Riktade kontroller görs för att kontrollera en eller flera förmåner för en begränsad grupp individer som utses utifrån förbestämda kriterier. Pensionsmyndigheten genomför olika riktade kontroller. Efterkontroller mot taxerad inkomst inom

¹⁴ Rapporten *Rätt från början och en återbetalningsverksamhet i balans – Handlingsplan, 2025-02-21* (VER 2025-68).

¹⁵ Kontrollutredningar är de utredningar som tidigare kallades misstanke om brott.

bostadstillägg är en återkommande kontroll. I kontrollen görs en jämförelse mellan de inkomster som utgjort grund för förmånstagarens senaste beslut om bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd och Skatteverkets beslutade taxering för det inkomstår som kontrollerades. I den senaste kontrollen som genomfördes förhindrades framtida felaktiga utbetalningar om cirka 192 miljoner kronor till följd av åtgärderna i kontrollen. De totala felaktiga utbetalningarna uppgick till drygt 65 miljoner kronor.

För närvarande pågår ett arbete med att ta fram en riskbaserad kontroll av bosättningsbaserade förmåner som ska öka upptäckten av förekomsten att bosättningsbaserade förmåner betalas ut till personer som inte längre anses vara bosatta i landet.

3.2.1.2 Slumpmässiga kontroller

Slumpmässiga kontroller är en metod som uppskattar omfattningen av felaktiga utbetalningar genom att ett slumpmässigt urval av ärenden eller utbetalningar kontrolleras. I varje ärende kontrolleras normalt sett alla kända kontrollerbara risker för felaktiga utbetalningar. Slumpmässiga kontroller bygger på att tillförlitliga uppgifter från andra källor inhämtas och jämförs med uppgifterna som den sökande/förmånstagaren har lämnat.

Den senaste slumpmässiga efterkontrollen genomfördes år 2022 avseende bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd inom ramen för regeringsuppdraget att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar.¹⁶ Studierna genomförs vart fjärde år¹⁷ och kommande slumpmässig efterkontroll ska genomföras hösten 2025. Slumpmässiga efterkontroller ger ett bra kunskapsunderlag för att identifiera nya felorsaker, bedöma om tidigare framtagna riskområden kvarstår samt förebygga att kontrollfria områden uppstår. Kunskapsunderlaget kan även användas för att göra riktade kontroller och vidta åtgärder för att förebygga att felaktiga utbetalningar sker. Ambitionen är således att framåt genomföra fler kontroller.

3.2.1.3 Levnadskontroll för utlandsbosatta

Pensionsmyndigheten skickar årligen ut levnadsintyg till förmånstagare som är folkbokförda utomlands för att kontrollera att de fortfarande är i livet. Inkommer inte levnadsintyg inom en viss tid stoppar myndigheten utbetalningen till dess att individens levnadsstatus har bekräftats. På så sätt fungerar levnadsintygen både som en skyddsmekanism för välfärdssystemet och som ett verktyg för att upptäcka felaktiga utbetalningar och förhindra eventuella bedrägerier. För vissa utlandsbosatta sker kontrollen automatiskt då myndigheten har ett elektroniskt

¹⁶ *Felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd*, Pensionsmyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag, VER 2023-30.

¹⁷ Förordning (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

utbyte av personuppgifter och försäkringsinformation via Telematic for Social Security, TESS, med myndigheter i Danmark, Finland, Norge, Island, Tyskland, Polen och Spanien. Systemet genererar maskinella impulser om dödsfall för personer som är bosatta i dessa länder och uppbär en förmån från Sverige.

3.2.1.4 Utbetalningskontroller

Myndigheten utför löpande utbetalningskontroller av utförda utbetalningar. Utbetalningskontrollerna genomförs i syfte att upptäcka och förebygga felaktiga utbetalningar samt säkerställa att samtliga utbetalningar går till rätt mottagare och att beloppet är rimligt i förhållande till aktuell pensionsförmån. Kontrollen ska även förhindra interna oegentligheter.

Myndigheten har en särskild beslutsordning avseende höga belopp av utbetalningar och återkrav som innebär att ärenden överstigande ett visst belopp alltid beslutas av chef på olika nivåer beroende på beloppsgränser. Syftet med hanteringen är att kvalitetssäkra beslut samt säkerställa rättssäkerheten vid höga belopp.

3.2.1.5 Kontrollutredningar

Pensionsmyndighetens kontrollenheter mottar fortlöpande interna och externa impulser i form av tips och underrättelser om misstänkta felaktiga utbetalningar. I de fall det inte bedöms som uppenbart obehövligt så leder dessa impulser till att en kontrollutredning påbörjas.

Under 2023 lanserade Pensionsmyndigheten en e-tjänst för att förenkla hanteringen av underrättelser och impulser. Via e-tjänsten kan privatpersoner, företag eller motsvarande samt anställda på myndighet, kommun eller a-kassa tipsa Pensionsmyndigheten vid misstanke om felaktiga utbetalningar eller bidragsbrott. Under 2024 inkom 460 underrättelser via e-tjänsten. Fram till och med juli 2025 har det inkommit 1 095 underrättelser, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Antalet skickade och mottagna underrättelser indikerar i vilken grad information utbyts mellan myndigheter. Ett ökat antal inkomna underrättelser är en indikation om att informationsutbytet stärks och felaktiga utbetalningar motverkas.

De vanligaste anledningarna till att en kontrollutredning påbörjas är bosättningsförhållanden, exempelvis att förmånstagaren inte bor på sin folkbokförda adress. Under 2024 beslutade myndigheten att återkräva cirka 80 miljoner kronor i felaktiga utbetalningar efter att en kontrollutredning gjorts.¹⁸

Pensionsmyndigheten ska enligt bidragsbrottslagen (2007:612) göra en anmälan till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott har begåtts. De vanligaste grunderna till att en polisanmälan upprättas är felaktiga uppgifter avseende inkomst- och bosättningsförhållanden. Antalet polisanmälningar har ökat med 116

¹⁸ Pensionsmyndighetens årsredovisning 2024, sida 50.

procent sedan 2023.¹⁹ Ökningen kan förklaras av en utökad kontrollverksamhet och mer samverkan. Myndigheten har även digitaliserat hanteringen av polisanmälningar vilket har ökat effektiviteten.

3.2.2 Samverkan

Pensionsmyndigheten anser att samverkan är en av de viktigaste åtgärderna för att bekämpa välfärdsbrott. Samarbetet med andra myndigheter och externa aktörer är nödvändigt för att fullfölja det pensionsadministrativa uppdraget samt arbeta brottsförebyggande. Myndigheten arbetar löpande med att utveckla samarbetet med andra myndigheter och aktörer.

Genom samverkan kan myndigheterna dela information och tillsammans generera en bredd i kunskap och kraft bakom förslag och initiativ i syfte att öka förmågan att förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Vidare bygger samverkan upp viktig gemensam kunskap kring välfärdsbrottslighet.

3.2.2.1 Utbetalningsmyndigheten

Pensionsmyndigheten samverkar med UBM. Arbetet består främst av att genomföra kontroller utifrån UBM:s dataanalyser och granskningar. Under 2024 har ett arbete genomförts för att etablera samarbetsformer och förutsättningar för ett utbyte av underrättelser och information. Samarbetet har genererat cirka 600 underrättelser till Pensionsmyndigheten till och med maj 2025 vilket har resulterat i cirka 14 miljoner kronor i förhindrade framtida felaktiga utbetalningar.

UBM kommer successivt ta fram analysmodeller som ska identifiera felaktiga utbetalningar kopplat till ett visst riskområde, exempelvis risken att en pensionär har sin egentliga hemvist utomlands, men är fortsatt folkbokförd i Sverige. UBM:s styrka kommer att vara att bidra till att felaktiga utbetalningar och bidragsbrott kan upptäckas i efterhand och stoppas i högre grad, snarare än det brottsförebyggande.

3.2.2.2 Bilateral samverkan

Pensionsmyndigheten samverkar löpande med Skatteverket, Kronofogden, Migrationsverket, Försäkringskassan och Polismyndigheten i frågor kopplat till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Inom ramen för samverkan har Pensionsmyndigheten genomfört informationsinsatser i syfte att höja kunskapen om risker gällande välfärdsbrottslighet och öka informationsutbytet mellan myndigheterna. Samverkan har resulterat i att antalet underrättelser²⁰ har ökat

¹⁹ Pensionsmyndighetens årsredovisning 2024, sida 50.

²⁰ Underrättelser enligt Lag om underrättelseskyldighet (2008: 206) vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

vilket i sin tur har medfört att Pensionsmyndigheten har förhindrat felaktiga utbetalningar i ökad utsträckning.²¹

3.2.2.3 Motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter mot missbruk och brott i välfärdssystemen (MUR)

Pensionsmyndigheten deltar i initiativet MUR som består av 26 myndigheter. Myndigheten ingår i styrgruppen och bidrar med bemanning till MUR-kansliet.

En betydande fördel med MUR-samarbetet är att samarbetet är helt frivilligt, efter behov och vilken effekt som behöver uppnås, samt att många myndigheter deltar, vilket ger en stor genomslagskraft och tyngd för gemensamma frågor. Samverkan inom MUR skapar även värde genom ökad samsyn och förståelse mellan myndigheter, vilket leder till ökad effektivitet och rättssäkerhet. Samverkan har även genererat konkreta resultat som till exempel framtagande av stödmaterial, webinarier, informationsinsatser, remissdialoger och den så kallade ”MUR-listan” som innehåller ytterligare förslag på åtgärder och författningsändringar i arbetet mot missbruk och brott i välfärdssystemen.

En viktig del av MUR-samarbetet är verksamheten som bedrivs i arbetsgrupper. Pensionsmyndigheten deltar i följande arbetsgrupper i MUR:

- Stärka kommuner vid utbetalning av ekonomiskt bistånd
- Sanktioner
- Generell metod för informationsutbyte mellan myndigheter för att öka informationsanvändningen (Pensionsmyndigheten är med i referensgruppen)
- Inför ny lagstiftning: Ökat informationsutbyte mellan myndigheter

Under hösten 2025 kommer två nya arbetsgrupper starta som Pensionsmyndigheten kommer att delta i. Dessa är:

- Bakgrundskontroller som ett verktyg för att förhindra infiltration, korruption och otillåten påverkan
- Ökad samverkan för att stärka myndigheters förmåga att gemensamt bygga kunskap om välfärdsbrottslighet

3.2.2.4 Myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet

Sedan 2009 samverkar ett flertal myndigheter inom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. De samverkande myndigheterna ska gemensamt bekämpa den organiserade brottsligheten genom brottsförebyggande

²¹ Exempelvis har återkraven utifrån gränspolisens underrättelser ökat från cirka 519 000 kr 2023 till cirka 9 490 000 kr 2024 och beloppen för de förhindrade felaktiga utbetalningar uppgick till cirka 2 370 000 kr 2023 till cirka 29 390 000 kr 2024.

åtgärder, administrativa åtgärder, exekutiva åtgärder, lagföring och återtagande av brottsvinster.

Pensionsmyndigheten har sedan 2018 varit nätverksmyndighet och därigenom deltagit i olika samarbeten för att motverka välfärdsbrott. Från den 1 januari 2025 ingår Pensionsmyndigheten fullt ut i det myndighetsgemensamma arbetet. Det innebär att Pensionsmyndigheten stärker förmågan att utveckla kunskap och kompetens inom det brottsförebyggande området, möjliggör effektiva samarbeten med övriga deltagare, och myndigheten kan därför på ett mer effektivt sätt motarbeta och stoppa välfärds kriminalitet tillsammans med andra myndigheter.

Pensionsmyndigheten deltar även i regeringsuppdraget²² att kraftsamla mot organiserad brottslighet i välfärden tillsammans med sju andra myndigheter. Uppdraget ska bidra till fler och snabbare beslut för att förhindra välfärdsbrottslighet, såsom att återkalla ett tillstånd, stoppa en ersättning, säga upp ett avtal eller stänga ned verksamheter som bedrivs av oseriösa aktörer. Myndigheterna ska bland annat kontrollera sina respektive myndighetsbeslut och utbetalningar som rör individer, företrädare och privata utförare som förekommer i lägesbilder och myndighetsrapporter om organiserad brottslighet i välfärden.

3.2.3 Informationssäkerhet

Informationssäkerhet involverar hela organisationen och alla typer av informationstillgångar. Det löpande interna säkerhetsarbetet med att utveckla kravställning, styrdokument och utbildning på området innebär ett ökat skydd för myndighetens informationstillgångar och informationssystem, vilket bland annat syftar till att minska konsekvenserna av en eventuell insider. Fokus har under 2024 och 2025 varit att uppdatera säkerhetsledningssystemet och ta fram användaranpassade metodstöd för informationsklassning och informationshantering i syfte att medarbetare ska kunna hantera information korrekt och därmed minska risken för informationssäkerhetsincidenter.

För att sprida kunskap och medvetenhet används bland annat de tillfällen som ges genom nationellt samordnade temaperioder, såsom exempelvis ”cybersäkerhetsmånaden”, ”beredskapsveckan” och kampanjen ”Tänk säkert”, som arrangeras bland annat av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Pensionsmyndigheten har en grundläggande kontinuitetsplanering som innebär att den samhällsviktiga verksamheten ska kunna bedrivas trots incidenter eller störningar. Med anledning av de nya planeringsförutsättningarna där beredskapsplaneringen ska dimensioneras för krig kommer arbetet i denna del utvecklas ytterligare.

Övriga exempel på brottsförebyggande åtgärder som myndigheten bedriver:

²² Regeringsbeslut S2025/01085.

- Förbättrad övervakning av IT-miljön
- Stärkt hantering av behörigheter
- Ökad säkerhet vid applikationsutveckling
- Utökade kontroller och säkerhetskrav på medarbetare, konsulter och leverantörer
- Obligatoriska utbildningar inom säkerhet för medarbetare

En annan viktig aspekt är den omvärldsbevakning som Pensionsmyndigheten bedriver i syfte att fånga upp eventuella bedrägeriförsök där oärliga aktörer utger sig för att vara Pensionsmyndigheten, exempelvis i syfte att bedra privatpersoner på pengar. För att motverka sådana angrepp är skyndsamma informationsinsatser via externa webbplatsen, information i media och på sociala medier viktiga verktyg för myndigheten.

3.3 Pensionsmyndighetens planerade åtgärder

3.3.1 Rätt från början

Pensionsmyndigheten ska säkerställa att socialförsäkringsförmåner som myndigheten administrerar inte betalas ut felaktigt, vilket innebär att myndighetens arbete med korrekta utbetalningar – rätt från början – är viktigt utifrån flera olika perspektiv.

Korrekta utbetalningar förutsätter i grunden att Pensionsmyndigheten har rätt information till grund för beslut om utbetalning samt att myndigheten har förmåga och förutsättningar att fatta beslut om utbetalning i tid.

Pensionsmyndigheten bedömer att framtidens socialförsäkringsadministration kommer att ställa krav på en högre grad av digitalisering. Individens krav på ökad självservice och kortare handläggningstider förutsätter en övergång från en manuellt handläggningstung administration till en digitaliserad administration. Därtill ser myndigheten fortsatt behov av satsningar på generell och individanpassad information för ökad medvetenhet om anmälningsskyldighet om ändrade omständigheter. Utvecklingsarbetet behöver fokusera på såväl mindre kundförbättrande insatser i närtid som större förändringar på lång sikt.

Pensionsmyndigheten strävar exempelvis efter att öka den egna inhämtningen av aktuella uppgifter för bostadstillägg enligt visionen om ansökningar med förifyllda uppgifter. Det skulle minska antalet kompletteringar och felaktiga uppgifter.

När inhämtning av uppgifter sker direkt från källan blir det dels mer rätt från början och dels svårare att begå brott eftersom det försvårar för den enskilde att lämna felaktiga uppgifter med brottsligt uppsåt samt underlåta att lämna information.

Pensionsmyndigheten ser fram emot den kommande utredningen om grundskyddet (se avsnitt 4.2), och vill att reglerna i förmånerna anpassas för att bygga på faktorer som i ökad utsträckning kan hämtas in från befintliga register, och/eller

schabloniseras. Effekten skulle bli mer rätt från början, det blir svårare att lämna felaktiga uppgifter med brottsligt uppsåt, och risken för att underlåta att lämna information till myndigheten minskar.

3.3.2 IT-utveckling

Flera utvecklingsinitiativ planeras på myndigheten under kommande år för att åstadkomma ökad självbetjäning, förbättrad digital närvaro, proaktiv kommunikation och utökad automatisering i handläggningen, samt för att samla information och utveckla kontroller på ett mer träffsäkert sätt. Att stärka verksamhetens digitala utveckling kommer att öka effektiviteten samt minska risken för felaktiga eller manipulerade uppgifter i systemen.

Pensionsmyndighetens största IT-utvecklingsinsatser görs inom initiativet NextGen. Syftet är att ersätta systemen som beräknar myndighetens förmåner som idag förvaltas av Försäkringskassan. Målet är att få egen kontroll över systemen samt en mer förändringsbar och kostnadseffektiv förvaltning och vidareutveckling, vilket även genererar bättre skydd mot yttre påverkan.

Pensionsmyndigheten ser kontinuerligt över vilka möjligheter som finns för att kunna inhämta fler uppgifter automatiskt från andra aktörer och myndigheter i syfte att säkerställa korrekta uppgifter och därmed motverka felaktiga utbetalningar.

3.3.3 Lägesbild över felaktiga utbetalningar

Pensionsmyndigheten planerar att ta fram en lägesbild inom området felaktiga utbetalningar. Syftet med lägesbilden är att fördjupa kunskapen om felaktiga utbetalningar, förbättra förutsättningarna för att förebygga och återkalla felaktiga utbetalningar och bidragsbrott samt förse ledningen med strategiska underlag för välgrundade beslut.

Lägesbilden kommer bland annat att innehålla samlad information från olika samverkansinitiativ samt statistik och analys gällande felaktiga utbetalningar, upprättade polisanmälningar och riktade kontroller. För att öka kvaliteten på det statistiska underlaget har myndigheten påbörjat ett utvecklingsinitiativ kopplat till felaktiga utbetalningar. Mer detaljerad information ska systematiskt samlas in, analyseras och visualiseras i en riskmatris. Genom att samla mer detaljerad information över tid kan kunskap genereras om övergripande mönster och via den insamlade informationen kan brottsupplägg eller strukturella brister i myndighetens interna processer upptäckas. Matrisen ger förutsättningar att arbeta mer riskbaserat med felaktiga utbetalningar främst genom mer datadrivna analyser vilket avser medföra exempelvis träffsäkrare kontroller, statistik vid redovisning samt processutveckling. Att i högre grad arbeta riskbaserat kan ge bättre förutsättningar för analyser, mer träffsäkra kontroller samt medföra nya arbetssätt där felaktiga

utbetalningar och bidragsbrott kan upptäckas innan fullbordan, stoppas och förebyggas.

3.3.4 Samverkan mot ekonomiskt våld

Under 2024 har Pensionsmyndigheten tillsammans med ett antal andra myndigheter fått ett regeringsuppdrag²³ om att sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer. Myndigheten ska även säkerställa att det finns välfungerande och kunskapsbaserade interna rutiner och arbetssätt för att upptäcka ekonomiskt våld samt kunna hänvisa till rätt stöd.

Ekonomiskt våld är en form av våld i nära relation som innebär att ta makt över och kontrollera en annan persons ekonomi, eller att på olika sätt utnyttja och förstöra dennes tillgångar.

Pensionsmyndigheten har utifrån uppdraget påbörjat en kartläggning av interna rutiner samt framtagande av läraktiviteter och metodstöd. Myndigheten har även inlett ett erfarenhetsutbyte med andra myndigheter. För att kunna upptäcka och förebygga ekonomiskt våld behöver nya arbetsrutiner införas. Myndigheten planerar att genomföra kompetenshöjande insatser för medarbetare. Planering pågår även för externa kommunikationsinsatser, både egna och myndighetsgemensamma.

3.3.5 Artificiell Intelligens, AI – ett verktyg för framtiden

Pensionsmyndigheten har i regeringsuppdraget *Redovisning av myndigheters arbete med artificiell intelligens* beskrivit att myndigheten på kort tid har etablerat en stark grund för ett hållbart AI-arbete, med bred förankring i hela organisationen.²⁴ Myndigheten strävar efter att använda AI på ett sätt som gör skillnad för både medarbetare och pensionärer.

För att AI ska kunna skapa nytta på bred front arbetar myndigheten systematiskt med att utveckla strukturer för datahantering, juridik, säkerhet, infrastruktur och kompetens. En nybildad AI-grupp fungerar som ett nav för både strategisk och operativ samordning i hela organisationen.

Pensionsmyndigheten deltar i flera samarbeten med andra myndigheter bland annat genom eSam, för att bygga gemensam AI-kompetens i offentlig sektor. Myndigheten instämmer vidare i AI-kommissionens²⁵ förslag om en statlig AI-

²³ Uppdrag att sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer (A2024/00777).

²⁴ VER 2025-231.

²⁵ SOU 2025:12 – *AI-kommissionens Färdplan för Sverige*.

verkstad²⁶, där en stor potential ses i att myndigheter ska kunna bidra till såväl som ta del av gemensam utveckling och praktiska lösningar.

Utvecklingen av brottsförebyggande åtgärder med hjälp av AI inom området felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är ett område som myndigheten undersöker.

3.3.6 Öka medvetandegraden om risker

En utmaning för Pensionsmyndigheten är att få indikation om en förmånstagare, som är folkbokförd i Sverige, har sin egentliga hemvist utomlands. Den enskilde kan då felaktigt uppbära bosättningsbaserade förmåner, vilket kan generera stora summor felaktiga utbetalningar. Myndigheten har därför gjort ett arbete med att ta fram indikatorer som kan användas som stöd i handläggningen för att upptäcka personer som har sin egentliga hemvist utomlands. Att arbeta med indikatorer och tydliggöra dessa för handläggare är ett koncept som tidigare inte använts i någon större omfattning. Exempel på vad en handläggare behöver reagera på är beställningar av vissa intyg som vanligtvis används av personer som vistas utomlands. Utöver detta behöver myndigheten även vara vaksam på sättet som den enskilde tar kontakt med oss då det kan indikera var personen befinner sig. Dessa indikationer kan leda till utökade utredningsinsatser. Myndigheten planerar därför att genomföra en informationsinsats i syfte att medvetengöra indikatorerna inom handläggningen av bosättningsbaserade förmåner och på så sätt öka riskmedvetenheten i syfte att förebygga och upptäcka välfärdsbrottslighet.

3.3.7 Rådet för samordning mot oegentligheter

Under 2025 har Pensionsmyndigheten beslutat om att införa ett råd för samordning mot oegentligheter. Syftet med rådet är att stärka Pensionsmyndighetens förmåga att arbeta mer sammanhållet och strukturerat mot oegentligheter. Rådet kommer att få ett samordnande ansvar för att vidareutveckla och samordna aktiviteter som förebygger och upptäcker oegentligheter. Rådet ska också bidra till en god förvaltningskultur inom myndigheten, vilket är en viktig del i arbetet mot bland annat korruption, otillbörlig eller otillåten påverkan och bedrägerier.

3.4 Pensionsmyndighetens förslag på ytterligare åtgärder

I uppdraget anges att förslag på ytterliga åtgärder som inte kan genomföras inom befintliga ekonomiska ramar ska redovisas tillsammans med kostnadsberäkningar och en analys av kostnadseffektivitet.

²⁶ En gemensam funktion som stödjer myndigheter i att utveckla, införa och dela AI-lösningar kan bidra till ökad effektivitet och innovationskraft i statsförvaltningen.

3.4.1 Förebyggande kommunikation

Pensionsmyndigheten ser en möjlighet att utveckla sin förebyggande kommunikation för att minska risken för välfärdsbrott och felaktiga utbetalningar. Medelsbehov finns för att avsätta personell resurs för planering, samordning och uppföljning. Kunskapsinhämtning behövs för att säkerställa ett evidensbaserat arbetssätt. Insatser kan göras på webb och i digitala kanaler, t.ex. tydliga undersidor om vad som är olagligt, att kontrollarbete bedrivs och vilka konsekvenserna är av att förse myndigheten med felaktig information. Även informationsfilmer bör användas för att öka tillgängligheten. Syftet är både kunskapshöjande och avskräckande. Insatser kan också göras avseende myndighetens direktkommunikation till pensionssparare och pensionärer – analoga och digitala utskick. Vidare föreslås kunskapshöjande och förebyggande kommunikation i traditionella och sociala medier för att fånga upp målgrupper som inte aktivt söker information. Total kostnad 1,9 miljoner kronor under ett år. Underlag för att analysera kostnadseffektiviteten saknas, men om insatserna genom beteendeförändringar skulle minska Pensionsmyndighetens upptäckta felaktiga utbetalningar med en procentenhet utifrån summan 358 miljoner kronor för 2023 som angavs i myndighetens årsredovisning 2024 skulle besparingen bli ca 3,6 miljoner kronor, knappt dubbla kostnaden för åtgärden.

3.4.2 Ytterligare förstärkning av kontrollverksamheten

Ytterligare medel till Pensionsmyndighetens kontrollverksamhet skulle innebära en möjlighet att kraftsamla och göra fler riktade kontroller. Under 2024 genererade myndighetens kontrollhandläggare i genomsnitt 4,5 miljoner kronor i återkrav och 16,5 miljoner kronor i förhindrade felaktiga utbetalningar vardera. Ytterligare 7,5 miljoner kronor i medelstilldelning skulle möjliggöra rekrytering av 10 handläggare som utifrån dessa genomsnitt årligen skulle kunna upparbeta sammanlagt ca 45 miljoner kronor i återkrav och 165 miljoner kronor i förhindrade felaktiga utbetalningar. Åtgärden är i viss mån skalbar och myndighetens bedömning är att den på kort sikt begränsas uppåt av de praktiska möjligheterna att rekrytera och lära upp medarbetare snarare än av fallande marginalnytta.

4. Översyn av regelverk

För att nå framgång inom det brottsförebyggande arbetet behöver välfärdssystemen bli mer robusta och regelverken mer ändamålsenliga. Myndigheternas arbete ska utgå ifrån och ha stöd i lag. Att regelverken är utformade för att motverka bidragsbrott är därför en grundförutsättning för ett effektivt och rättssäkert arbete på området.

Flera författningsändringar har nyligen trätt i kraft, föreslagits eller är föremål för utredning. Pensionsmyndigheten har tidigare även lyft behovet av en översyn av grundskyddet inom ålderspensionssystemet. Regeländringarna är centrala för att myndigheten ska lyckas i arbetet med att minska de felaktiga utbetalningarna och motverka brottslighet. Att flera av förslagen nu ses över av regeringen är därför positivt.

4.1 Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen

I delbetänkandet *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – Behov och föreslagna förändringar* (SOU 2024:63) föreslås att det i lagen (2009:400) om offentlighet och sekretess ska införas en ny generell sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör rutinmässiga utlämnanden både på begäran och på eget initiativ.

Pensionsmyndigheten har i sitt remissvar²⁷ instämt i utredningens förslag och föreslagit en utredning för att införa omvänd sekretess mellan myndigheter, vilket bör ge bättre förutsättningar för myndigheterna att effektivt fullgöra sina uppdrag, exempelvis avseende handläggning och kontroll.

Pensionsmyndigheten anser att sekretess till skydd för enskilda inte ska hindra att uppgifter lämnas mellan myndigheter om det behövs för vissa syften, samt att omvänd sekretess bygger på skyddande av enskilda vid särskilt skyddsvärda situationer. För att myndigheter ska ha möjlighet att fullgöra sina uppdrag på ett effektivt sätt behövs tillgång till uppgifter som är korrekta, aktuella och relevanta. Uppgifter som finns hos en myndighet kan vara avgörande för att en annan myndighet ska kunna fullgöra sitt uppdrag.

En förutsättning för att den föreslagna regleringen ska kunna leda till ett effektivt informationsutbyte är att utbytet dels kan ske rutinmässigt, utan föregående prövning i varje enskilt fall, och dels kan ske systematiskt, det vill säga att utbytet inte ska ske uppgift för uppgift utan samlat, digitalt och strukturerat.

²⁷ Pensionsmyndighetens svar på *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – Behov och föreslagna förändringar*, VER 2024-336.

För att utbytet ska vara möjligt krävs också att samtliga myndigheters registerförfattningar medger ett sådant uppgiftslämnande. Pensionsmyndigheten bedömer att myndighetens behov av registerlagstiftning, 114 kap. socialförsäkringsbalken, kommer att förändras, särskilt vid förändrad offentlighets- och sekretesslagstiftning. Med hänsyn till detta behövs bredare och likalydande ändamålsbestämmelser för samtliga myndigheter som bättre svarar mot kommande behov på kort och lång sikt.

4.2 Översyn av grundskyddet

Pensionsmyndigheten har tidigare lyft fram att förmånerna i grundskyddet är svåra för pensionärerna att förstå, vilket kan leda till att pensionärer som har rätt till förmånerna riskerar att få fel belopp eller att inte få del av dem alls.²⁸ Dessutom är målet för grundskyddet oklart.

Pensionsgruppen har beslutat att grundskyddet inom ålderspensionssystemet ska ses över. Syftet med översynen är att grundskyddet ska bli effektivare, mer träffsäkert och få en enklare konstruktion. Innan en utredning kan tillsättas ska ett förberedande arbete genomföras. Ett särskilt fokus i den inledande analysen ska vara att identifiera systemproblem, risken för bidragsbrott och missbruk samt motstridiga eller motverkande egenskaper mellan grundskyddets olika delar.

Pensionsmyndigheten ser positivt på beslutet eftersom reglerna behöver bli enklare att förstå.

4.3 Ändringar i socialförsäkringsbalken

Propositionen *Bättre verktyg för kontroll – uppgiftsinhämtning inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd* (Prop. 2024/25:179) innehåller förslag som skulle innebära ett rättsligt stöd för Pensionsmyndigheten att begära in kontoutdrag från kreditinstitut för fler förmåner samt uppgifter för andra fysiska och juridiska personer än förmånstagaren.

För att det nuvarande arbetet med kontrollhandläggning och ett framtida brottsförebyggande arbete ska fungera effektivt är det av stor vikt att de uppgifter som används för beslutsfattande kommer från säkra källor. Förändringen i socialförsäkringsbalken innebär möjligheter att få tillgång till uppgifter som behövs för att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs, eller tillåts fortgå under lång tid, och att motverka bidragsbrott.

Det är av stor vikt för myndigheten att rättslig grund föreligger avseende möjligheten att ställa frågor om annan än förmånstagare, både till förmånstagaren och till annan aktör, i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar och

²⁸ Vägvalsrapporten *Alternativ vägval för ett enklare grundskydd*.

bidragsbrott, exempelvis för att kunna visa på eventuella sammanboenden vilket kan påverka rätten till eller storleken av en förmån.

Förslaget om utökade möjligheter till inhämtning av uppgifter från banker är vidare av stor vikt för Pensionsmyndighetens verksamhet. Utökade möjligheter att begära in uppgifter från banker kan vara avgörande för att stoppa misstänkta felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. I kontrollutredningar kan tillgången på uppgifter från banker, i form av kontoutdrag, vara avgörande för bedömningen i ärendet och visa på förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en förmån.

4.4 Administrativa sanktioner i socialförsäkringen

I departementsskrivelsen *Administrativa sanktioner i socialförsäkringen* (2025:8) föreslås att den som lämnat en oriktig uppgift ska betala en sanktionsavgift, om den oriktiga uppgiften har lett till en felaktig utbetalning av ersättning. Detsamma gäller den som inte uppfyller en skyldighet att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden, om underlåtenheten har lett till en felaktig utbetalning. Utredningen föreslår även en möjlighet att stänga av en person från en viss förmån i socialförsäkringsbalken.

Syftet med förslagen är att effektivisera arbetet med att bekämpa bidragsbrott och motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Pensionsmyndigheten ser positivt på att administrativa sanktioner införs i syfte att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.²⁹ För att myndigheten ska kunna bedriva effektivt kontrollarbete är det angeläget med bra verktyg, vilket myndigheten bedömer att förslaget med administrativa sanktioner innebär.

Ett införande av administrativa sanktioner skulle inte bara leda till en snabbare reaktion, utan även till att fler förmånstagare skulle få en sanktion. Detta gäller både de som idag polisanmäls, men inte åtalas och fälls för bidragsbrott, och de som idag inte polisanmäls alls. På detta sätt kommer vikten av att lämna korrekta uppgifter bli tydligare vilket förväntas minska de felaktiga utbetalningarna och bidragsbrotten. Förutom att en förmånstagare kan påföras en sanktion, som är att jämföra med ett straff och som bör ha en handlingskorrigerande effekt för den personen, kan förfarandet även ha en avskräckande effekt på andra som överväger att missbruka välfärdssystemen.

²⁹ Pensionsmyndighetens svar på remiss administrativa sanktioner i socialförsäkringen, VER 2025-117.

4.5 Ett register för alla bostadsrätter

I lagrådsremissen *Ett register för alla bostadsrätter*³⁰ föreslås att ett register över alla bostadsrätter inrättas. I registret ska det bland annat finnas uppgifter om bostadsrättsinnehavaren, bostadsrättsföreningen och pantsättningar.

Pensionsmyndigheten är positiva till lagrådsremissen då uppgifterna i registret har betydelse för administrationen av förmånerna bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd.³¹ Myndigheten framhöll dock i remissyttrandet att det skulle vara av mycket stor betydelse med fler uppgifter i registret än de som nu omfattas av förslaget. Ett register där även uppgifter om bostadskostnad ingår skulle ha stort värde i myndighetens arbete. Tillgängliga register med uppgifter om bostadskostnad, såväl gällande hyresbostäder som bostadsrätter, kan både förebygga risker för felaktiga utbetalningar samt återkrav och ge enskilda stöd för att kunna få hela den ersättning som de har rätt till.

När myndigheten ges möjlighet att hämta information direkt från källan så minskar risken att felaktiga uppgifter från förmånstagare läggs till grund för beslut. Ett register för alla bostadsrätter är därmed viktigt för Pensionsmyndighetens verksamhet och bidrar till det brottsförebyggande arbetet.

³⁰ Ett register för alla bostadsrätter Ju2023/00948.

³¹ Pensionsmyndighetens svar på lagrådsremiss ett register för alla bostadsrätter, VER 2025-115.

5. Hinder i det brottsförebyggande arbetet

Enligt uppdraget ska Pensionsmyndigheten även redovisa eventuella hinder i författningar för att vidta brottsförebyggande åtgärder. Myndigheten har identifierat ett antal hinder i olika lagstiftningar. Dessa ska dock inte ses som författningsförslag och därmed har inte någon konsekvensutredning genomförts.

5.1 Sekretessen mellan myndigheter

Pensionsmyndigheten har behov av uppgifter från andra myndigheter för att göra rätt från början och för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Myndigheten anser att det finns ett behov av en genomgripande reform för att åstadkomma ett ökat informationsutbyte mellan myndigheter. Det är därför angeläget att det tillsätts en utredning i syfte att se över regelverket samt frågan om omvänd sekretess mellan myndigheter, vilket myndigheten har framfört i remissvar till utredningen *Ökat informationsutbyte mellan myndigheter* (SOU 2024:63). Myndigheten konstaterar i svaret till utredningen att dess förslag innebär en utökad möjlighet att lämna ut uppgifter såväl på eget initiativ som på begäran, men det utgör inte desto mindre ett ytterligare tillägg till det rådande komplexa och svårtillämpade sekretessregelverket. I dagsläget ser myndigheten en risk för otydlighet avseende vilket lagutrymme som ska nyttjas i de fall flera lagar kan bli tillämpliga samt att dagens regelverk inte täcker alla situationer där uppgifter behöver utbytas. Utbyte mellan myndigheter av större mängder data bör rutinmässigt ske systematiskt på digital väg, det är en förutsättning för att kunna övergå till datadriven förvaltning.

Trots utredningens förslag om en ny generell sekretessbrytande bestämmelse samt befintlig lagstiftning som reglerar informationsutbytet mellan myndigheter i olika situationer, kvarstår alltså det faktum att nuvarande regelverk är svåröverskådligt. En omvänd sekretess bör dessutom ge bättre förutsättningar för myndigheterna att effektivt fullgöra sina uppdrag, exempelvis avseende handläggning och kontroll.

5.2 Avsaknad av enhetlig registerlagstiftning

Pensionsmyndigheten föreslår i likhet med AI-kommissionens färdplan³² att en utredning tillsätts om att ersätta myndighetsspecifika registerförfattningar med en lag om myndigheters behandling av personuppgifter.

Pensionsmyndigheten har i remissvar på *Modernt dataskydd vid CSN* (SOU 2024:95), uttryckt att det är angeläget att myndigheter kan utbyta erforderliga uppgifter, förutsatt att utlämnandet inte hindras av sekretesslagstiftningen för att

³² AI-kommissionens färdplan för Sverige.

myndigheter ska kunna fatta korrekta beslut och därigenom motverka felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen.³³

För att möjliggöra ett sådant uppgiftsutbyte är det nödvändigt att myndigheters registerförfattningar utformas på ett likartat sätt. Pensionsmyndigheten anser att en bred ändamålsbestämmelse ger större utrymme och bättre förutsättningar för myndigheterna att kunna fullgöra sina respektive uppdrag på ett effektivare sätt och underlätta digitalisering och AI-användning. Harmonisering av myndigheters registerförfattningar anser Pensionsmyndigheten således vara nödvändig för att skapa en mer enhetlig och sammanhållen dataskyddsreglering samt för att underlätta digital samverkan mellan myndigheter.

5.3 Begränsad underrättelseskyldighet

Utredningen *Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag* föreslog att underrättelseskyldigheten enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, FUT-lagen, skulle omfatta regionerna samt även omfatta antaganden om framtida felaktigheter.

Pensionsmyndigheten instämde i förslaget och ansåg att det är viktigt att regionerna omfattas av underrättelseskyldigheten eftersom myndigheten är i behov av uppgifter om förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en förmån. Med hjälp av underrättelser från regionerna kan felaktiga utbetalningar förhindras i en utökad omfattning och i ett tidigare skede. Det kan exempelvis i ett vårdsamtal framkomma uppgifter att en förmånstagare ska eller har lämnat landet för gott eller för en längre tid. Sådana förhållanden påverkar bosättningsbaserade förmåner. Om Pensionsmyndigheten får information att en förmånstagare avser att lämna landet för en längre tid eller befinner sig utomlands kan en utredning startas och en felaktig utbetalning stoppas.

Regeringen har dock i lagrådsremissen begränsat regionernas underrättelseskyldighet genom att undanta vissa uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser hälso- och sjukvård enligt 25 kap. 1, 2, 4 eller 5 §§ i Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Regeringen anser vidare att det inte finns något behov av att utvidga tillämpningsområdet för FUT-lagen till att omfatta antaganden om framtida felaktigheter.

Begränsningen för regionerna som sekretessbestämmelserna innebär kommer att leda till att Pensionsmyndigheten inte får ta del av uppgifter som myndigheten är i behov av, till exempel enskildas bosättning och vistelse utomlands.

Pensionsmyndigheten kan få indikationer på att någon befinner sig utomlands från andra myndigheter eller från privatpersoner, ofta är det dock i ett så sent skede att

³³ VER 2025-93.

den felaktiga utbetalningen redan kan ha pågått under en lång tid. I ett pågående ärende kan myndigheten efterfråga uppgifter från regionerna, men det är inte alltid myndigheten får svar. Myndigheten saknar dessutom ofta kännedom om vilken vårdinrättning som den enskilde tillhör och det är därför svårt att veta vart en förfrågan ska skickas.

När det gäller att inte utvidga tillämpningsområdet till att även omfatta antagande om framtida felaktigheter menar regeringen att detta tillgodoses genom uppgiftsskyldigheten enligt *lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet* (LUFFA). Pensionsmyndigheten instämmer till viss del, men regionerna omfattas inte av LUFFA, vilket kommer leda till att myndigheten inte får ta del av viktig information innan ett beslut fattas eller innan en utbetalning har skett.

Syftet med lagändringarna var att effektivt kunna upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Genom de begränsningar som regeringen föreslår uppnås inte syftet och lagändringarna kommer därför bli i stort sett verkningslösa för Pensionsmyndigheten.

5.4 Ytterligare hinder som identifierats på MUR-listan

5.4.1 Avsaknad av helhetsperspektiv gällande identitet och biometri

Det finns ett starkt behov av att förstärka infrastrukturen och förutsättningarna för en identitetsförvaltning. Pensionsmyndigheten har inte möjlighet att verifiera en identitet eller folkbokföringsuppgift. Myndigheten baserar rätten till förmån på dessa uppgifter och förutsätter att uppgifterna är korrekta. Pensionsmyndigheten anser därför att en sammanhållen identitetsförvaltning och en stärkt folkbokföringskontroll är mycket viktiga åtgärder i det brottsbekämpande arbetet i syfte att säkerställa att rätt person får rätt ersättning.

5.4.2 Behov av uppgifter från andra aktörer

Pensionsmyndigheten behöver få tillgång till ytterligare uppgifter för att kunna få ett fullständigt beslutsunderlag och kunna motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.³⁴ Pensionsmyndigheten ser ett behov av uppgiftsskyldighet från andra än myndigheter, exempelvis vårdgivare och hyresvärdar. De har idag inte någon skyldighet att lämna information till Pensionsmyndigheten vid utredning.

³⁴ Pensionsmyndighetens remissyttrande över *Utökat informationsutbyte* (Ds 2022:13), dnr Fi2021/02991.

Information som kan vara av vikt från andra aktörer är till exempel utlandsvistelse eller sammanboende.

5.4.3 Avsaknad av uppgifter om bosatta och avlidna i andra länder

Ett problem med felaktiga utbetalningar gäller de personer som är folkbokförda i Sverige, trots att de har sin egentliga hemvist utomlands. De kan därmed felaktigt uppbära bosättningsbaserade förmåner, vilket kan generera stora summor felaktiga utbetalningar. Skatteverket har i *Nationell lägesbild över befolkningen 2025*³⁵ skattat antalet folkbokförda som inte finns eller verkar i Sverige till 79 000.

En del av dessa förmånstagare kan även ha avlidit utomlands utan att svenska myndigheter fått kännedom om det. Förmånerna kan därmed fortsätta att utbetalas till anvisat konto som exempelvis familjemedlemmar kan ha dispositionsrätt över eller på annat sätt bereder sig tillträde till. I de fall en förmånstagare som är folkbokförd i Sverige avlider i utlandet, utan att svenska myndigheter får kännedom om det, leder det ofta till stora felaktiga utbetalningar.

Pensionsmyndigheten föreslår därför att skyldigheten att lämna information till Skatteverket när svenska medborgare avlidit i utlandet bör förtydligas för svenska utlandsmyndigheter.

³⁵ *Nationell lägesbild över befolkningen 2025*, Skatteverket, diarienummer 8-174856-2025

Referenser

Lagar och Förordningar

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Bidragsbrottslag (2007:612)

Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Förordning (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten

Externa rapporter

Rapport *Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ESV 2023:22.*

Nationell lägesbild över befolkningen 2025, Skatteverket, diarienummer 8-174856-2025.

Interna rapporter

Rapport *Alternativ för ett enklare grundskydd.*

Rapport *Redovisning av Pensionsmyndighetens arbete med artificiell intelligens.*

Rapporten *Felaktiga utbetalningar inom allmän pension, Pensionsmyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag, VER 2023-31.*

Rapporten *Felaktiga utbetalningar inom bostadstillägg och äldre försörjningsstöd, Pensionsmyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag, VER 2023-30.*

Pensionsmyndighetens årsredovisning 2024

Pensionsmyndighetens remissyttrande över *Utökat informationsutbyte (Ds 2022:13)*, dnr Fi2021/02991.

Regeringsbeslut

Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Pensionsmyndigheten.

Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Försäkringskassan.

Uppdrag till Pensionsmyndigheten att stärka kontroller av äldre försörjningsstöd och andra bosättningsbaserade förmåner (S2024/02242).

Uppdrag att säkerställa att information från folkbokföringen och information om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi20224/02213).

Uppdrag att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar (Fi2024/01861 och Fi2024/02405).

Uppdrag att planera för administrativa sanktioner i socialförsäkringen (S2024/02241).

Regeringsbeslut S2025/01085

Uppdrag att sammanställa och sprida information om ekonomiska aspekter av våld i nära relationer. Diarienummer: A2024/00777

Ett register för alla bostadsrätter Ju2023/00948.

www.pensionsmyndigheten.se

